

HARRAN ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ
HARRAN UNIVERSITY FACULTY OF THEOLOGY

ULUSLARARASI
MEVLÂNA VE MEVLEVÎLİK
SEMPOZYUMU

INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON MAWLANA JALAL AL-DIN RUMI
AND MAWLAWISM

Mevlâna Celaleddin Rumi'nin 800. doğum yıldönümü anısına

BİLDİRİLER
II

26–28 EKİM 2007

ŞANLIURFA

ULUSLARARASI MEVLANA VE MEVLEVİLİK SEMPOZYUMU BİLDİRİLERİ-II**ISBN**

978-605-89998-2-4

Düzenleyen Kuruluşlar

Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Şanlıurfa Mevlevihanesi Yaşatma ve Kültür Derneği

Editörler

Prof. Dr. Abdurrahman ELMALI
Prof. Dr. Ali BAKKAL

Düzenleme Kurulu

Başkan: Prof. Dr. Abdurrahman ELMALI

Sekreteryası: Dr. Hüseyin KURT

Prof. Dr. Ali BAKKAL, Prof. Dr. Musa Kazım YILMAZ, Prof. Dr. Adnan DEMİRCAN, Prof. Dr. Yusuf Ziya KESKİN, Doç. Dr. Murat AKGÜNDÜZ, Yrd. Doç. Dr. Cüneyt GÖKÇE, Yrd. Doç. Dr. Harun ŞAHİN, Yrd. Doç. Dr. İ. Hakkı İNAL, Yrd. Doç. Dr. Yasin KAHYAOĞLU, Yrd. Doç. Dr. Ahmet ASLAN, Dr. Celil ABUZER, Dr. Halil ÖZCAN, Dr. Kadir PAKSOY, Dr. Veysel KASAR, Dr. Vehbi ŞAHİNALP, Okt. Kadir ALPEREN, Okt. Abdülkadir AYDIN, Okt. Mehmet OYMAK

Bilim ve Danışma Kurulu

Prof. Dr. İbrahim DÜZEN
Prof. Dr. Ethem CEBECİOĞLU
Prof. Dr. Osman TÜRER
Prof. Dr. Mustafa KARA
Prof. Dr. Abdullah ÖZBEK
Prof. Dr. Abdülhakim YÜCE
Prof. Dr. İsmail YAKIT
Prof. Dr. Ali BAKKAL
Prof. Dr. Musa Kazım YILMAZ
Prof. Dr. Adnan DEMİRCAN

Dizgi-Tasarım

Arş. Gör. Dr. Hüseyin KURT
Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Grafik Tasarım

Öğr. Gör. Haldun ÖZBUDUN
Harran Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi

Adres

Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Osmanbey Kampüsü/ Şanlıurfa

TARİHTEN GÜNÜMÜZE MESNEVİ OKULU

Uz. Dr. Zerrin DEDE*

*"Allah'a tekrar tekrar yemin ederim ki,
bu mânâ güneşin doğduğu yerden battığı yere kadar
bütün dünyayı kaplayacak ve bütün ülkelere gidecektir.
Hiçbir mahfil ve medis olmayacak ki, orada Mesnevî okunmuş olmasın;
hatta o dereceye varacak ki, mâbedlerde zevk ve sefa yerlerinde okunacak,
bütün milletler bu sözlerle süslenecek ve onlardan faydalanacaklardır."*

Hz. Mevlâna

Giriş

13. yüzyılda parlayan bir ışık olan Hz. Mevlana'nın tüm Anadolu'ya yayılan nuru , birçok şair, yazar, aşık ve ozana hayat kaynağı olmuştur.Bu nurun adı Mesnevî'dir. Mesnevî günümüze kadar birçok dile çevrilmiş ve hala çevrilmekte olan evrensel bir hazinemizdir.

Bu hazineye sahip çıkmak ve ona gereken değeri vermek boynumuzun borcudur. Bir müslüman olarak böyle bir sorumluluğu taşımamın gururunu hepimizin hissettiğini düşünüyorum. Hak Dost Mevlana'nın özden,içten ve gönülden dökülen ilahi deniz incilerini elimizde bulundurmanın mutluluğu yanında, candan coşan rahmet yağmurunun altında herkesin ıslanmasını sağlamanın bir müminin bir mümin kardeşine yapacağı iyiliklerden biri olarak kabul ediyorum. İyilik ediniz, Allah iyileri sever ilahi emri uyarınca böyle bir düsturla yola çıkarak, Hak Dostun dediği gibi, Kabe'ye giden binlerce yollardan biri olduğuna inanıyorum. Mihrabı dostun yüzü olan kişiye yüz çeşit namaz var, yüz çeşit ruku, yüz çeşit secde diyen Hz. Mevlana'nın mübarek kelimelerini bizi doğru yola ulaştıracak, önümüzü aydınlatan meşale olarak görüyorum.

Canım bedenimde oldukça Kuran ın kuluşum.

Seçilmiş Muhammed in yolunun toprağın

Birisi ,sözlerimden, bundan başka bir söz naklederse

O nakleden de bezmişim ben,o sözden de bezmişim.....(Rubailer-M,112)

Çelebi Hüsameddin Hz. Mevlana'ya bir kitap yazmasını rica etmiş, Hz. Mevlana hemen sarığının arasından Mesnevî'nin ilk onsekiz beyti yazılı bir kağıt çıkararak, bu düşünce sizin gönlünüze doğmadan gayb aleminden bizim gönlümüze doğdu buyurmuştur.

Sıfatların şekline,renğine bağlanmış olan o rub

Mustafa' nun ışıyla zata yürüdü

Yürümeye başlayınca da neşesinden

Mustafa nın ruhunun şad olmasına salavat demeye koyuldu. (Rubailer-T,19)

* Atatürk Eğitim ve Araştırma Hast. İzmir

Ömrünü Allah'a ve Peygamber'e adanmış Hak dost, aşıkların aşığı Mesnevi'yi Çelebi Hüsameddin'e yazdırmaya başlamıştır.

Asitane adı da verilen Aşıkların Kabesi Yeşil Türbede doğan bu manevi yol haritası daha sonra mevlevihanelerde okutulmaya başlanmış aynı zamanda tasavvufta yolculuk olarak bilinen seyri sulukta irşat rehberi olarak kullanılmıştır. Mesnevi okuyana mesnevihan, okutulan mekana mesnevihane denir. Hüsameddin Çelebi ilk mesnevihan kabul edilir. İkinci mesnevihan Sultan Veled gelir. Daha sonra mesnevihanlık bir kurum haline gelmiş, mesnevihanlık icazetnamesi alanlar bu işi üstlenmişlerdir. Mesnevihaneler mevlevihanelerin bir yerinde olduğu gibi selatin camileri, Darul mesneviler ve padişah saraylarında da kurulmuştur. Osmanlı döneminde Damad İbrahim Paşa zamanında medreselere ders olarak girmiştir. Son mesnevihan Tahirul mevlevi 1951 yılında vefatına kadar önce Süleymaniye camiiinde sonra Laleli camiiinde ikinci namazını müteakip mesnevi dersleri vermiştir. Ardından öğrencisi Şefik Dede kah evlerde, kah kütüphane ve okullarda, kah huzurevinde binbir zorlukla 1998 yılında gözleri kör olana kadar bu işi yürütmüştür. Bugün insanların mesneviye çok ihtiyaçları vardır diyen Şefik Dede öncelikle Diyanet İşleri Başkanının, üniversite hocalarının bu konu ile ciddi olarak ilgilenmelerini istemiştir. Asırlar boyu "hâl" yani yaşam ve "kâl" yani ilim öğreten bu toplumsal terbiye ocağı manevi eğitim veren okul gibi hizmet ederek insana fiziksel, ruhsal, sosyal ve bilimsel bir bütün olarak bakar. Eğitimin herkeसे ulaşmasını sağlamanın yanında bu dünyadan başka bir dünyanın kapılarını aralar.

"Burada kör olan ahirette de kördür,

İnsan bir kere anadan doğar, bir kere de bedenden, cisme ait varlığından..."

Sultan Veled

"Gökyüzümün merdivenidir bu söz, kim bununla çıkarsa gökyüzümün damna açar

Ama şu gök kubbenin damna değil, göklerden daha da yüce olan göğün damna...."

Sözleriyle biten Mesnevi'ye, "Mesnevi bir güldür kokusu çok uzağa yayılır" diyen Samiha Ayverdi'ye "gönül vermek, rengine boyanmaktır" dizelerini yazan Kaygusuz'u örnek göstererek, Mesnevi irfan ve kültürünü hazmedip rengine boyanmış olsaydık, şimdi gerçekle insan arasına giren hayatın ihtiras, fitne, çekişme ve günahlarına dalmazdık demiştir.

Bu fani dünyada gönlümüzü ferahlatacak bir armağan olan Mesnevi-i Şerif, Abdullah Cizre'nin dediği gibi zamanımızın başdöndürücü ve sonuç bakımından yıkıcı diyebileceğimiz ilerlemesi içinde bunalan insanlık ancak herkesi kucaklayan Hz. Mevlana'nın engin hoşgörüsüyle huzura kavuşabilir.

Bebeklerin öldürüldüğü, petrol uğruna insanların vahşete maruz bırakıldığı, mazlumların katledildiği ve nedenini bile bilemediğimiz kanlı oyunların oynandığı bir çağda yaşıyoruz. Şimdi iyiliğe, güzelliğe ve merhamete susuz kalmışız.

"Bağ çöz, hür ol ey oğul,

Niceye bir gümüşe, altına bağlanacaksın?

Kimin elbisesi bir aşk yüzünden yırtıldıysa

Herstan, ayıptan tamamıyla arındı o." beyitlerine muhtacız.

Modern dünyamızın global sorunları arasında yer alan trafik, kalabalık, metropol yaşamı, güvenlik sorunu, gürültü ve çevre kirliliği, iklim değişikliği, bireysel yalnızlık ile çukura düşen insan yeterli inanca sahip değilse materyalizm ve egoizm havuzunda bogulmakta, temel güvensizlik girdabında bunalım ve majör depresyon kanallarının etkisiyle intihar ve başka sorunlara akmaktadır.

Sen sevmesini öğrendinse

Şimdi artık öğretmelisin

Sana verilen sırrı alem içinde

İnsanlığa hizmet etmelisin

diye insanlığa seslenen Hz. Mevlana'nın nasihatına icabet etmek O'na olan minnettarlığımızı göstermenin bir vesilesi olacaktır.

Eğer Can yanılmışsa, unutup gitmişse, bilgisizdir, şeytanın kölesi olmuştur, gaflete dalmıştır.

Her solukta taşlanmış şeytan seni cennetten alır,cehenneme doğru sürükler...

İşte şimdi gafletin içindeyiz. İnsanlık ne yazık ki şeytana yenildi. Şimdi bize gerekli olan şeytanların oklarına, mızraklarına karşı sağlam bir kale,yaralı gönüllerimize şifa,hüzünlerimize tesellidir. Bu da Mesnevi'dir. Mesnevi tasavvuf yolunu öğreten, nefsin ölmesini sağlayan, yoldaki tuzaklara karşı önlem almayı gösteren, insanı yok olmaktan kurtaran manevi bir yol haritasıdır.

Ölümlümüzden sonra mezarımızı aramayınız

Bizim mezarımız ariflerin gönüllerindedir...

diyen Hz. Mevlana'nın Mesnevisi ile uyanan ve Hz. Mevlanan'ın Mesnevisi ile yanan ülkemizden ve yabancı ülkelerden birçok can bulunmaktadır. Mesnevi bir sırrı anahtardır bu yüzden hangi gönül kilidini açacağını bilemeyiz. Ne kadar çok gönüle ulaşırsak Hz. Mevlana'yı o kadar ziyaret etme imkanı buluruz. Hz. Mevlana buyurmuştur: Mesnevi; bizi görenlere, bizimle görüşenlere nurdur, ardımızdan gelenlere defne...

Ne temiz,ne tatlı,ne lezzetli

Gönüllerdek de bedenlerimiz yoktu....

Efendimiz lütfeder,kerem buyurursa bağışlar bizi

Nasıl önceden yarattıysa gene yaratır

Tekerar diriltir bizi (Rubailer-A,35)

sözü uyarınca kaybettiğimiz cenneti kazanmak için,ebedi ahiret yurduna iyi hazırlanmak için,her adımı bir mihenk taşı olan şu yalancı dünyadaki imtihanı başarıyla tamamlamak için, Hayat denilen kat kat katlanmış perdeyi aralamak için, ilk sözümüzü hatırlayarak ahde vefa göstermek için Mesnevi okullarını her ilde açmalıyız. Zaman Hz. Mevlanan'ın o hiç tükenmez ışığına en çok ihtiyaç duyduğumuz zamandır.

"Bizden sonra mesnevimiz müşidlik eder....."

Sonuç

13.yy'da Yeşil Türbe'de başlayan bu yolculuk mevlevihanelerle birlikte Osmanlı dönemine ulaşmış mesnevi hane ve medreselerle yoluna devam etmiştir. 1923 yılında Hz. Mevlana'yı ziyarete gelen Mustafa Kemal, bu dergahı kapatmayıp müze haline getirilmesini sağlamıştır. Müze haliyle ziyarete geldiğinde Türbede okuduğu şu rubai ile Hz. Mevlana'nın büyüklüğünü bir kere daha anlamıştır.

"Ey keremde, yücelikte ve nur saçıcılığta güneşin, ayın, yıldızların kul olduğu sen. Garip aşıklar senin kapından başka bir kapıya yol bulmasınlar diye öteki bütün kapılar kapanmış, yalnız senin kapın açık kalmıştır."

Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte tekke ve zaviyeler kapatılmıştır ama Mesnevi nuru asla sönmemiştir. Camilerde, evlerde, kütüphanelerde ilim güneşi yüzünü göstermeye devam etmiştir. Günümüze gelecek olursak 2006 yılı itibariyle Türkiye'de düzenli Mesnevi okumaları yapılan iller ve kurumlar şöyledir:

Ankara Türkiye Yazarlar Birliği, **İstanbul** Ben ve Ötesi Psikoloji Derneği, **Sakarya** Alternatif Yaşam Derneği ve **Şanlıurfa** Prof. Dr. Abdulkadir Karahan Kütüphanesi.

Gözün bir bakışına,batına bir kerecik gelişe,sevgiliye bir kere bakışa, onu bir defacık görüşe ebedi zamanları sığdırır, insan o anda neler görür neler seyreder. Ömür sermayesinin en değerli mücevher olduğunu bilen can gözü açık kullar da Mesnevi gibi değerli hazineleri araştırmaya, bilinmeyi bulmaya, unutulmuş hatırlamaya ve aktarmaya çalışırlar.

Böyle bir mana güneşi için ne kadar az gökyüzü?

Değil gökyüzüne arşa sığamayacak hazinemizi daha da yaymak için Diyanet İşleri Başkanlığının müftülükler aracılığıyla, Milli Eğitim Bakanlığının Mesnevi şerh ve tercümesini temin ile, Kültür ve Turizm Bakanlığının Mesnevi yabancı dil çevirileri yanında Kültür Bakanlığına bağlı bina yardımı ile, Büyükşehir belediye ve valiliklerinin kültür müdürlüklerinde Mesnevi okumalarına izin vermeleri yoluyla ve İlahiyat fakültelerinin hoca yardımıyla hep birlikte el birliği ile bu hayırlı iş için, "Haydi yarışın şimdi" ayeti uyarınca elimizden geleni yapmalıyız.

Ayrıca gönüllü birimleri ile Görme Engelliler Derneğinde, bedensel engelliler derneğinde ve başka derneklere, il halk kütüphanelerinde Mesnevi tercümesini okutmalıyız.

Allah'dan geldik, Allah'a gidiyoruz...

Allah'dan başka kimsede kuvvet ve kudret yoktur.

Muhammed Aleyhi's-salâti ve's-selâm'ın yürüyüşünden daha iyi bir yürüyüş, yolundan daha doğru bir yol görmedik."

Sözlerimi Hz. Mevlana dan bir gazelle bitirmek istiyorum.

Gittim,dünyadan bir başağrsız eksildi,belecandan kurtuldum,canımı kurtardım.

Düşüp kalktıklarına boşca kal dedim,canım,izç belirmeyen dünyaya götürdüm.

Şu altı kapılı evden çıktım,varımı yoğunu bir boşca mekansızlık alemine ilettim.

Gayb aleminin avlanan beyini gördüm de ok gibi uçtum,yayımı götürdüm.

Ecel çerçegeni yayıma geldi,kutluluk topunu ortadan kapıverdim.

Penceremden şaşılacak bir Ay vurdu ,dama gittim, merdiven götürdüm.

Şu gök dam beni(m)canların topluluk yeridir ya,sandığmdan da hoşmuş .

Gül dalm soldu,döküldü;tekrar gül bahçesine götürdüm onu.

Bir müşteri gibi param pulumu tezce madenin aslının aslana götürdüm.

Gayb aleminde uçsuz bucaksız bir dünya gördüm,kara çadırımı o sınırsız yere götürdüm.

Ağlama bana, bu yolculuktan neşeliyim ben yolumu cennetlerin bulunduğu diyara ulaştırdım

Mezarımın başına şu anlamlı ince sözü yaz:Başımı beladan,sınamadan kurtardım.

A beden,şu yerde bir güzelce ıyın,senin haberini göklere götürdüm ben.

Bağla çeneni,feryatların hepsini de dünyayı yaratana götürdüm artık.

Bundan böyle gönül gamını söyleme,çünkü gönli de gizli şeyleri bilene götürdüm.